

สารบัญ

หลักการใชยาสมุนไพร	6-7		ผักหวานบ้าน	68-73	
กุม	8-15		พลูคาว	74-79	
กระเจียบเขียว	16-21		เพกา	80-85	
กระเจียบแดง	22-27		ผักข้าว	86-89	
ค่างคาวดำ	28-33		ผักหม่น	90-95	
ตำลึง	34-41		มะรุ้ม	96-103	
เท้ายายม่อม	42-45		ย่านาง	104-111	
ผักก้านตง	46-49		ส้มป่อย	112-119	
ผักกูด	50-55		หูเสือ	120-123	
ผักเชียงดา	56-61		บันทึกของ...ผู้บันทึก	124-129	
ผักแตง	62-67		ดัชนีโรคและอาการป่วย	130-131	

สื่อ
5 ก.พ. 56

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระองค์คือ ผู้นำทาง สว่างไสว
สมเด็จพระเทพรัตนฯ เจกฉัตรงาม

เพื่อมองไทย รักถิ่น แผ่นดินสยาม
สืบสานตาม ด้วยจงรัก เกิดภักดี

BSTI DEPT. OF SCIENCE SERVICE
สำนักหอสมุดฯ กรมวิทยาศาสตร์บริการ

1110014909

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า มุลินธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

615.321

บ 268
เลขหมู่ 2554
ธ. 2
เลขทะเบียน 19885
วันที่ 05 ก.พ. 2556

774730

สำนักหอสมุดและศูนย์สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

บันทึกของแผ่นดิน ๒ ผัก เป็นยา รักษา ชีวิต

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2553 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2554 จำนวน 5,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

ISBN 978-616-11-0056-8

บรรณาธิการ

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

เภสัชกรเชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรมการผลิต 114730

หัวหน้ากลุ่มงานเภสัชกรรม

โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เจ้าของ

มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

32/7 หมู่ 12 ถนนปราจีนอนุสรณ์ ตำบลท่างาม

อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25000

โทร. (037) 213629, 213610

สอบถามข้อมูลสมุนไพร

โทร. (037) 211289

www.abhaiherb.com

พิมพ์ที่

ปรมัตต์การพิมพ์

165 ถ.สาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กทม. 10120

615.321
บ 264
เลขหมู่ 2554
ธ. 2
เลขทะเบียน 19885
วันที่ 05/ก.พ./2556

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์วิชาญ เกิดวิชัย

ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

นายแพทย์เอนก พึ่งผล

รองผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

นายแพทย์เปรม ชินวันทนานนท์

ประธานฝ่ายพัฒนากุมารเวชศาสตร์ มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เภสัชกรวิระชัย ไกรวรรณ

กรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เรียบเรียง

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

ศิลปกรรม/ออกแบบ

ติสทัต ไรจนลักษณ์

Creative Consultant

สุวิทย์ วีระยุทธศิลป์

Creative & Art Director

ธิปไตย อิติพันธ์พงศ์

Graphic Designer

พรพิมล ประทุมมี

Graphic Artist

ภาพโดย

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

แพทย์หญิงนิตยา ภิญญตระกูล

สุวิทย์ วีระยุทธศิลป์

ธิปไตย อิติพันธ์พงศ์

สุทธิศักดิ์ บุญเศรษฐ์

พิสูจน์อักษร

โอภาส เขจรูญกุล

อาจารย์อุไร เสริมศิลป์

เภสัชกรหญิงโสภิต บุญชะจารุ

เภสัชกรหญิงปภากร คันติกานต์กุล

สมณชา ก่อแก้ว

ดัชนีโรคและอาการป่วย

ก

กรดยูริก 25
กระดูกหัก 53, 75, 77
กระปุนเลือดกระปุนลม 71
    แก้มีดกระปุน 99
กระเพาะอาหาร
    จุดแน่นหน้าอกจากโรคกระเพาะ 63
    รักษาโรคกระเพาะ 17, 19, 20, 31, 32, 65,
    71, 75, 77, 78, 93
    ลมในกระเพาะ 71
กลางกลืน 9, 87
กลืนปาก 121, 123
กษัย 11, 31, 87
กินของผิด 57, 89

ข

ข้อ
    ข้อเข่าอักเสบ, ปวดข้อ 12, 65, 81, 83, 97, 121
    ข้อหลุด 53
    บำรุงข้อกระดูก 19, 20
ขับถ่าย 17, 19, 34
ขับลม 9, 12, 97
ขับเสมหะ 81, 84, 116
ขับเหงื่อ 9
ไขมันในเส้นเลือด (ดู คอเลสเตรอล)
ไข้
    แก้ไข้ 9, 12, 20, 25, 31, 42, 43, 46, 47, 57,
    69, 77, 87, 91, 97, 104, 107, 117
    แก้ไข้ตัวร้อนในเด็ก 71, 121, 123

ไข้กาฬ 105

ไข้พิษ 47, 105

ไข้รากสาด 105

ไข้สันนิบาต 57, 97

ไข้หมากไม้ 42

ไข้หวัดใหญ่ 25, 75, 77, 78

ไข่ออกตุ่ม 42, 47, 69, 71, 105, 107

ไข่อีสซูกออีโซ 71, 105

ค

ความแก่ 11, 23
ความดันโลหิตสูง 25, 31, 32, 61-63, 65, 75,
77, 97, 99
ความต้องการทางเพศ 91
คอเลสเตรอล 17, 25, 60, 80
คออักเสบ 121
คัดจมูก 77
คางทูม 69
เคล็ดขัดยอก 53, 83

ง

งูสวัด 81, 108

จ

จุกเสียด 81
เจริญอาหาร 9, 81
เจ็บคอ 9, 100, 121

ช

ชาปลายมือปลายเท้า 97, 99

ช

ชาง 31, 32, 47, 81

ด

ดับพิษร้อน 34, 46, 69, 87, 91, 97
ดีซ่าน 83

ด

ดับ

แก้โรคดับ 117

ป้องกันสารพิษทำลายตับ 23

ตุ่มคัน 12

ตา

แก้ตามัว ตาม้าฟาง 35, 75

บำรุงสายตา 11, 35, 87, 97, 101

ท

เท้า

คันเท้า 84

เชื้อราที่เท้า 12

ปวดเมื่อยเท้า 84

ท้อง

ท้องไส้ ท้องบวม 37, 38

ท้องผูก 34, 38, 57, 101

    ท้องเสีย ลงท้อง 9, 20, 25, 71, 81, 84,
107, 117

ท้องอืดท้องเฟ้อ 31, 32, 35, 117, 121

ปวดท้อง 9, 20, 31, 32, 43, 71, 81, 99

ปวดท้องอาหารไม่ย่อย 107

น

นิ้ว

แก้นิ้ว 9, 11, 12, 25, 31, 51, 53, 77, 78

นิ้วโป้ง 17

น้ำดี 9

น้ำมูกพิการ 77

น้ำลายแห้ง 38

น้ำเหลืองเสีย 81, 83

เนื้องอก 65

ป

ปวม

แก้ปวม 9, 11, 97, 121

ปวมน้ำ 77

ปวมในสตรีหลังคลอด 84

บำรุงกำลัง 29, 57, 100, 107

บำรุงกำลังทางเพศ 28, 80, 83

บำรุงไต 25

บำรุงธาตุ 9, 12,

บำรุงน้ำนม 71, 97, 120

บำรุงโพธาตุ 9, 97

    บำรุงร่างกาย 11, 20, 31, 51, 53, 80, 83,
120, 123

บำรุงเลือด 9, 23, 29, 81, 123

บำรุงเลือดลม 120

บำรุงเลือดลมสตรี 11

บำรุงหัวใจ 9, 25

บิด 75, 77, 81, 107

    เบาหวาน 11, 17, 31, 32, 35, 37, 38, 57,
59-63, 65, 75, 83, 93, 94

เปื้อ

แก้พิษเปื้อ 71, 83, 89, 93, 99, 107

เปื้อเห็ด 71, 89, 105, 107

พิษยาเปื้อ 105

ป

ประจำเดือน

ปวดประจำเดือน 53

หนาวสั่นจากประจำเดือนไม่ปกติ 11

ประดงไฟ 47, 105

ปวด

แก้ปวด 63, 78, 83

ปวดเมื่อย 29, 51, 53, 57, 83, 99, 107

ปวดหัว 53, 75

ปวดบวม 12, 38

ปวดอักเสบ 77

ปัสสาวะ

        ขับปัสสาวะ 11, 12, 25, 37, 63, 75, 77,
78, 93

ทางเดินปัสสาวะอักเสบ 25, 26, 77

ปัสสาวะขัด 51, 53, 77, 93, 97, 180

ระบบขับถ่ายปัสสาวะ 11, 12

โรคปัสสาวะสตรี 11

ปากเปื่อย 37

ฝ

ผิวดำแดง 87, 104

ผิวน้ำ

แก้คัน 21, 45

แก้โรคผิวหนัง 9, 69, 75, 77
 ทำให้ผิวขาวขึ้น 17
 บำรุงผิวพรรณ 35, 93
 ผิวหนังอักเสบ 20, 75, 87
 ผื่นคัน 37, 38, 43, 71, 75, 77, 87, 116
 ผื่นแพ้ 12, 37
 ลมพิษ 77

แผล

แผลในปาก 37, 65
 แผลเปื่อย 75, 77
 แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก 91, 100, 121, 123
 แผลเรื้อรัง 121
 แผลเลือดออก 72
 แผลสด 20

ผม

บำรุงผม 71
 ผมตกต่ำ 89
 ผมร่วง 89
 ผมหงอกก่อนวัย 116, 117

ฝ่า

ฝ่ามือ 43, 80, 81, 83, 87, 94, 117
 ฝ่าเท้า 12
 ฝ่าเท้าคว่ำ 45
 ฝ่ามือแห้ง 65, 87, 89
 ฝ่ามือแห้งในปอด 77
 ฝ่าเท้า 105

พ

พยาธิ 9, 11
 พยาธิตัวจิ๋ว 17, 19, 20
 พะอืดพะอมจะอาเจียน 57
 พิษ
 แก้วพิษ 43, 51, 69, 84, 93, 94
 พิษตะขาบ 51, 53

พิษแมลงสัตว์กัดต่อย 53, 75, 87, 121
 แพ้
 แก้วแพ้ 43, 57, 83
 จัดยาผิด 57
 แพ้อาหาร 71, 107

พ

พันธุ 121, 123

ม

มะเร็ง
 ต้านมะเร็ง 17, 65, 69, 75, 77, 78, 81
 มะเร็งลำไส้ใหญ่ 17, 87
 มะเร็งกระเพาะอาหาร 17, 87
 มะเร็งต่อมลูกหมาก 86
 มะเร็งปอด 87
 มะเร็งตับ 87
 มาลาเรีย 77, 105

เมา

แก้เมาเหล้า 84, 100, 105
 เมารถเมาเรือ 105

ย

ย่อยอาหาร 9, 77, 97
 ยา
 ยาบำรุง 9
 ยาบำรุงสตรีหลังคลอด 32, 75
 ยาระงับประสาท 9
 ยาระบาย 23, 81, 97, 116
 ยาสำหรับสัตว์ 91, 93, 94
 ยาอายุวัฒนะ 31

วิ

วิตสึดวง
 วิตสึดวงทวาร 9, 45, 75, 77
 วิตสึดวงงู 43

ร้อนใน 31, 32, 34, 37, 43, 65, 87, 91, 105
 ระดูขาว 77, 78, 83, 116
 เริม 78
 รังแค คันศีรษะ 89, 116, 117
 โรคขาดวิตามินเอ 23
 โรคจิตประสาท 91
 โรคเรื้อรัง 103
 โรคหัวใจ 23

ล

ลงแดงจากการถอนยา 91
 ลดน้ำหนัก 60, 116
 ลม
 เป็นลมไม่รู้สติตัว 31
 ลมเข้าข้อ 97
 ลมชัก 91
 ลมปะกำ 77
 ลมหน้ามืดตาลาย 25

ลำไส้อักเสบ 19
 ลิ้นพอง 37
 เลือด

ช่วยการไหลเวียน 11, 97, 99
 เลือดกำเดาไหล 91
 เลือดออกตามไรฟัน 97
 โลหิตจาง 23
 ห้ามเลือด 121

ว

วังเวียน (เลือดลมไม่ดี) 100
 เวียนศีรษะ 57

สี

สมองเสื่อม 23
 สะอึก 9, 12
 สารพิษ
 กำจัดสารพิษในลำไส้ 17, 19

ช่วยกำจัดสารพิษ 17, 23, 77
 กำจัดพิษในระบบทางเดินอาหาร 116
 สิวเสี้ยน 38
 ไล่เลือด 51, 53

ห

หนอง
 ขับหนอง 9
 หนองใน 77
 หมดเหา 75, 87, 89
 หยอง (อาการจิตผั่นเพื่อน) 57
 หลอดเลือดแข็งตัว 23, 77
 หลอดลมอักเสบ 77
 หลับสบาย 22, 62
 หัวดี
 แก้วหัวดี 25, 75, 80, 97, 121
 แก้วหอบเวลาเป็นหวัด 100

หอบหืด 80, 97, 121
 หัด 77, 105, 107
 หิด 38, 121
 หูด 83, 87
 หนูน้ำหนวก 121
 เหน็บชา 11

อ

อาเจียน 9, 71, 83
 อาหารเป็นพิษ 31, 32, 84, 107
 อักเสบ
 แก้วอักเสบ 12, 34, 43, 63, 77, 78, 83, 87
 แก้วอักเสบเวลาเจาะหู 38
 แก้วอักเสบขี้บวม 65, 71, 75, 83, 87
 อัมพฤกษ์อัมพาต 12, 31, 97
 อดสี 78, 87

ไอ 25, 77, 80, 81, 84, 116, 117, 120, 121

ชื่อ
๑ ก.พ. ๕๕

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระองค์คือ ผู้นำทาง สว่างไสว
สมเด็จพระเทพรัตนฯ เฉกฉัตรงาม

เพื่อมองไทย รักถิ่น แผ่นดินสยาม
สืบสานตาม ด้วยจงรัก เกิดภักดี

BSTI DEPT. OF SCIENCE SERVICE
สำนักหอสมุดฯ กรมวิทยาศาสตร์บริการ

1110014909

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

615.321

บ 268
เลขหมู่ 2554
ธ. 2

เลขทะเบียน 19885

วันที่ ๐๕ ก.พ. ๒๕๕๕

๗๗๓๐

บันทึกของแผ่นดิน ๒ ผัก เป็นยา รักษา ชีวิต

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2553 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2554 จำนวน 5,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

ISBN 978-616-11-0056-8

บรรณาธิการ

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

เภสัชกรเชี่ยวชาญด้านเภสัชกรรมการผลิต 114730

หัวหน้ากลุ่มงานเภสัชกรรม

โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เจ้าของ

มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

32/7 หมู่ 12 ถนนปราจีนอนุสรณ์ ตำบลท่า่างาม

อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี 25000

โทร. (037) 213629, 213610

สอบถามข้อมูลสมุนไพร

โทร. (037) 211289

www.abhaiherb.com

พิมพ์ที่

ปรมัตต์การพิมพ์

165 ถ.สาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กทม. 10120

615.321
บ 264
เลขหมู่ 2554
ธ. 2
เลขทะเบียน 19885
วันที่ 05/ก.พ./2556

คณะที่ปรึกษา

นายแพทย์วิชาญ เกิดวิชัย
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

นายแพทย์เอนก พึ่งผล
รองผู้อำนวยการฝ่ายการแพทย์โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

นายแพทย์เปรม ชินวันทนานนท์
ประธานฝ่ายพัฒนากุมารวิทยาไทย มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เภสัชกรวีระชัย ไกรพันธ์
กรรมการมูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เรียบเรียง

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

ศิลปกรรม/ออกแบบ

ดิศทัต โรจนลักษณ์
Creative Consultant

สุวิทย์ วีระยุทธศิลป์
Creative & Art Director

ธิปไตย อิติพันธ์พงศ์
Graphic Designer

พรพิมล ประทุมมี
Graphic Artist

ภาพโดย

เภสัชกรหญิง ดร.สุภาภรณ์ ปิติพร

แพทย์หญิงนิศยา ภิญโญตระกูล

สุวิทย์ วีระยุทธศิลป์

ธิปไตย อิติพันธ์พงศ์

สุทธิศักดิ์ บุญเศรษฐ์

พิสูจน์อักษร

โอภาส เขมรภูกุล

อาจารย์อุไร เสริมศิลป์

เภสัชกรหญิงโสภิต บุษยะจาดู

เภสัชกรหญิงปภากร ตันดีกานต์กุล

สมณฑา ก่อแก้ว